

RAIN MAN

Divadelní projekt pro střední školy
„inspirujme se divadlem“

Divadlo pod Palmovkou
ve spolupráci s organizací **Apla o. s., Asociací pomáhající lidem s autismem**

KONTAKTY:

Divadlo pod Palmovkou

Zenklova 34, 180 00 Praha 8 – Libeň

Kontaktní osoby:

Barbara Tůmová (oddělení PR a komunikace) barbara.tumova@divadlopodpalmovkou.cz;

GSM: 604 202 206 nebo GSM: 604 560 434

Apla o. s., Asociace pomáhající lidem s autismem

V Holešovičkách 1A. 182 00 Praha 8

Kontaktní osoby:

Ing. Magdalena Čáslavská (ředitelka Apła o. s.)

caslavska@apla.cz; GSM: 605 246 139 nebo 775 946 370

..

Úvodní slovo pro pedagogy

Vážení a milí přátelé,

v době příprav inscenace RAIN MAN jsme se rozhodli, že k představení připravíme speciální projekt pro studenty středních škol. Jsme přesvědčeni, že hra řeší závažné téma, které se týká nejen jednoho příběhu dvou bratrů, ale i (nebo možná ZEJMÉNA) našeho vztahu k lidem, kteří se chovají jinak, než jsme zvyklí...

Projektu se v roce 2010 zúčastnilo 5 pražských škol (5 tříd), jejichž studenti před představením absolvovali seminář o autismu (vedla jej ing. Magdalena Čáslavská, ředitelka organizace APLA). Poté shlédli představení, setkali se s herci a položili jim různé otázky – jak na téma hry, tak i k jejich tvůrčí práci. Program jsme navíc obohatili o prohlídku zákulisí divadla. Bohužel není v našich technických a finančních možnostech tento projekt v takovém rozsahu každoročně opakovat.

Nicméně se domníváme, že náš materiál k inscenaci by pro Vás mohl být zajímavou inspirací, jak pracovat s divadelním textem i divadelním zážitkem. Pokud budete mít zájem nabídnout svým studentům toto představení, a poté i setkání s herci, prosíme Vás, abyste se studenty prošli jednotlivé body projektu. Domníváme se, že tato příprava, umožní studentům lépe pochopit příběh, a může je i inspirovat k dalším otázkám pro tvůrce inscenace.

Všechny uvedené aktivity jsou pouze návrhy, které si jistě budete sami modifikovat – ať už podle nálady a atmosféry ve skupině studentů, nebo na základě probíraného učiva. Naší představou bylo, že náměty lze využít např. v hodinách psychologie či občanské nauky nebo při práci v divadelním kroužku/ uměleckém semináři apod.

V případě Vašeho zájmu rádi zodpovíme Vaše otázky a můžeme Vám též zprostředkovat setkání s paní ing. Magdalenou Čáslavskou, ředitelkou Asociace pomáhající lidem s autismem.

A ještě nám dovoluňte poznámku na konec – o správnosti našeho projektu nás přesvědčila i to, že na základě semináře a shlédnutí představení si na jedné škole uvědomili, že ona „*těžko zvladatelná, problematická, ale i nadaná studentka*“, může trpět Aspergerovým syndromem. Diagnóza se nakonec potvrdila a následná péče odborníků i učitelů pomáhá studentce i jejímu okolí lépe zvládat problémy spojené s touto nemocí.

Za celý tvůrčí tým se těšíme na setkání s Vámi i studenty v hledišti Divadla pod Palmovkou.

Barbara Tůmová, autorka projektu RAIN MAN
Divadlo pod Palmovkou

OBSAH

Následující materiál je určen pro pedagogy a případně i pro další zájemce o projekt, který je inspirován divadelní adaptací slavného oscarového filmu RAIN MAN.

1. Základní informace o projektu
2. Časový harmonogram jednotlivých aktivit, soupis zúčastněných škol v roce 2010
3. Co je to autismus?
4. O inscenaci (inscenační tým, osoby a obsazení, synopse)
5. Náměty na činnost se studenty před návštěvou představení
6. Setkání s tvůrci v Divadle pod Palmovkou
7. Náměty na činnost se studenty po návštěvě představení
8. Odborná literatura, beletrie a filmy k danému tématu

2. ČASOVÝ HARMONOGRAM PROJEKTU, SOUPIS ZÚČASTNĚNÝCH ŠKOL

2. 1. Fáze projektu:

I. fáze *Před návštěvou představení*

Diskuze se studenty o tématech, které zpracovává hra RAIN MAN – viz další materiály.

V případě zájmu je možné sjednat pro danou školu seminář / dílnu pod vedením ing. Magdaleny Čáslavské, ředitelky APLA . Nutná domluva v dostatečném časovém předstihu. Kontaktní osoba- Barbara Tůmová.

II. fáze *Návštěva představení Rain Man v Divadle pod Palmovkou.*

Setkání s herci po skončení představení. Možnost domluvit prohlídku zákulisí divadla před představení – max. počet osob 30.

III. fáze *Její průběh je na samotné škole a pedagogích. Náš materiál poskytuje inspiraci k různým diskuzím, či krátkým improvizacím v hodinách např. psychologie, občanské výchovy, českého jazyka, či divadelního semináře apod.*

2. 2. Školy , které se zúčastnily v roce 2010

Gymnázium U Libeňského zámečku 1, Praha 8 - Libeň

Gymnázium Jaroslava Seiferta, Vysočanské náměstí, Praha 9 - Vysočany

Gymnázium Jana Nerudy, Hellichova ul., Praha1

Domov mládeže, Dittrichova ulice, Praha

Gymnázium Omská, Praha 10

3. CO JE TO AUTISMUS

Autismus je vrozená vývojová porucha sociálního a emočního vývoje a komunikace, která ovlivňuje mnohé oblasti života a navenek se projevuje nestandardním chováním. Autismus jako jedna z diagnostických kategorií spadá pod zastřešující termín poruchy autistického spektra. Mezi poruchy autistického spektra spadá kromě dětského autismu i tzv. Aspergerův syndrom, Rettův syndrom, atypický autismus, dezintegrační porucha aj. Tyto typy poruch mají mnoho společného, ale zároveň i odlišného. Pro všechny platí, že vývoj dítěte je narušen zejména v oblasti slovní a mimoslovní komunikace, vztahů s lidmi, vnímání a představitosti. Nicméně manifestace projevů i v rámci jedné diagnostické kategorie může být velmi různorodá. Modelový příklad člověka s diagnózou poruchy autistického spektra neexistuje. Stejnou diagnózu sdílí lidé nadprůměrně inteligentní i s poruchami učení (*dříve užívaný termín mentální retardace*), spontánně navazující kontakt i uzavření, klidní i aktivní s poruchami chování. Někteří lidé s touto diagnózou vyžadují speciální vzdělávání a neustálý dohled, jiní žijí samostatně, jsou úspěšní v zaměstnání a vedou spokojený rodinný život.

Nicméně u všech lidí s touto diagnózou je vývoj v konkrétních oblastech narušen do té míry, že lze dopad poruchy na člověka a na jeho rodinu považovat za závažný a handicapující.

Přesnou příčinu vzniku poruchy autistického spektra se prozatím nepodařilo odhalit. Jedná se o poruchu, při jejímž vzniku významnou roli hrají genetické faktory. Výzkum zaměřený na odhalení příčin autismu pokračuje intenzivně dál. Vzhledem k různorodosti syndromu se většina odborníků domnívá, že jedná o kombinaci více faktorů, které jsou odpovědné za vznik PAS.

Procento výskytu poruch autistického spektra v populaci bylo vypočteno na 0,9%. To znamená, že téměř 1 dítě ze 100 se narodí s poruchou autistického spektra. Toto vysoké číslo jasně ukazuje na potřebu uznání autismu jako velmi naléhavého zdravotního problému vyžadujícího řešení.

3. 1. Jaká je budoucnost lidí s autismem? Existuje účinná pomoc?

Přestože jádrové obtíže lidí s PAS nezmizí nikdy, projevy a chování se s postupujícím věkem mění. Mnozí lidé s autismem se rozvíjí tak, že jejich odlišné chování či obtíže jsou mnohem méně nápadné. V prognóze velmi záleží na typu poruchy autistického spektra, výši intelektu, přístupu ke vzdělání a odborné pomoci a přístupu rodičů. S dítětem, u kterého byla diagnostikována porucha autistického spektra, se dá cíleně pracovat. Speciální přístup snižuje výskyt problematického chování, zajistí efektivitu vzdělávacího procesu, dítě se zlepšuje v samostatnosti, učí se pracovnímu chování, spolupráci a novým dovednostem. Mnohým dětem s autismem umožní funkční komunikaci. Také přesný vývoj poruchy se nedá přesně předpovědět. Nejsme schopni s jistotou určit, zda se u člověka objeví řeč, zda dítě, které má těžkou formu autismu, se nedovyvine do formy lehké a naopak. Lidé s poruchami učení (tzv. mentální retardací, což je trvalé snížení rozumových schopností) vždy budou potřebovat určitou míru asistence. Lidé s intelektem v pásmu normy a dobrými komunikačními schopnostmi si mohou najít samostatnou práci, založit rodinu, mít děti. Každopádně přítomnost PAS je výrazným handicapem do života a vyhlídky na běžné fungování v životě jsou výrazně omezené. Což ovšem neznamená, že je jejich budoucnost černá. Mnozí lidé s autismem žijí velmi šťastný a spokojený život. Důležité je, aby dostali možnost plně využít svůj potenciál.

3. 2. Kde hledat podporu?

V Praze funguje poradenské středisko APLA Praha s celorepublikovou působností. APLA Praha poskytuje nejkomplexnější služby pro lidi s PAS v České republice. V oblasti diagnostiky zde pracuje psychiatr a psycholog. O rodiny s předškolními dětmi se stará tým pracovníků rané péče. Speciální pedagogové sestavují pro děti, žáky a studenty individuální vzdělávací programy, spolupodílí se poradensky na zařazování dětí do předškolních a školních zařízení, poskytují školám a školkám odborné poradenství. Vyškolení terapeuti vedou individuální i skupinové nácviky sociálních dovedností nebo analyzují a řeší problémové chování. Někteří pracovníci poskytují odborné poradenství pobytovým zařízením sociální péče, které mají v péči klienty s PAS. APLA Praha je současně registrovaným poskytovatelem terénních a pobytových sociálních služeb a realizuje programy podporovaného zaměstnávání.

Existuje ale i řada dalších pracovišť, která se věnují péči o děti s PAS. V rámci projektu MŠMT byl stanoven v každém kraji jeden pracovník speciálně pedagogického centra nebo pedagogicko psychologické poradny, který má v náplni práce koordinaci služeb a péči o lidi s autismem. Diagnostický program mají některé neurologické a psychiatrické kliniky. Řada ambulantně pracujících psychiatrů, psychologů a logopedů má již o poruchách autistického spektra velmi dobré odborné znalosti.

4. O INSCENACI (INSCENAČNÍ TÝM, OSOBY A OBSAZENÍ, SYNOPSE)

R A I N M A N

hra Dana Gordon

Podle filmu společnosti MGM, námět Barry Morrow, scénář Ronald Bass a Barry Morrow, uváděno po dohodě se společností MGM ON STAGE zastoupenou Darcie Denkert a Deanem Stolberem

4. 1. Inscenační tým:

Režie:	Petr Kracik
Překlad:	Jiří Josek
Dramaturgie:	Ladislav Stýblo
Scéna:	Petr Kastner
Kostýmy:	Zita Miklošová
Asistentka výtvarnice kostýmů:	Štěpánka Čechová
Pohybová spolupráce:	Jana Hanušová

4. 2. Osoby a obsazení:

CHARLIE	Jan Konečný
RAYMOND BABBITT	Radek Valenta
SUSAN	Alena Bazalová nebo Anna Schmidtmajerová j.h.
DR. BRUENER	Miloš Kopečný
LUCY / SERVÍRKA / IRIS	Hana Seidlová
PAN MOONEY / POLICAJT / DR. MARSTON	Ivo Kubečka

4. 3. Synopse:

Šestnáctiletý Charlie Babbit si bez dovolení půjčil tatínkovo auto, otec na něj zavolá policii. Charlie chce dokázat, že je schopen žít vlastní život, opustí domov a postaví se na vlastní nohy. S otcem se nestýká.

Když jeho otec zemře, odkáže v poslední vůli Charliemu auto a několik růžových keřů - ale ne peníze, na které Charlie spoléhal, protože se jeho obchody ocitly v krizi. Charlie chce za každou cenu zjistit, kde jsou peníze a komu je otec odkázal. Dozvídá se, že má bratra Raymonda, který je postižený autismem. Setkávají se a Charlie postupně zjišťuje kdo je jeho bratr, uvědomuje si jeho výjimečnosti jeho neobvyklé nadání (má obrovský talent pro čísla).

Charlie se vydává s Raymondem cestu plnou zákrut, která vede přes Las Vegas, hazardní sázky, i přes „výuku“ tance a líbání. Hra Rain Man zkoumá různé podoby lásky, porozumění a mezilidských vztahů.

5. NÁMĚTY NA ČINNOST SE STUDENTY PŘED NÁVŠTĚVOU PŘEDSTAVENÍ

Zde jsou témata, která jsou ve hře zpracována a je možné je se studenty probrat a prodiskutovat.

- *Žárlivost*
- *Láska*
- *Nenávist*
- *Strach*
- *Pýcha / chvástavost*

Náměty na diskuzi, hraní rolí v rámci společné dílny ...

5. 1. Právo prvorozeného (skupinové diskuse)

Charlieho podnikání se ocitlo ve finančních potížích. Charlie zjistí, že jeho otec odkázal všechny své peníze neznámému příjemci, a to ho velmi rozhněvá, protože se domnívá, že na otcovy peníze má právo vzhledem ke svému postavení prvorozeného syna.

Se studenty je možno diskutovat různé otázky kolem termínu dědického práva. Otázky mohou zahrnovat:

- *Jaké je jejich chápání pojmu "právo prvorozeného"*
- *Mohou jmenovat různé příklady tohoto „práva“ z historie nebo literatury. Jaké byly důsledky?*
- *Mají studenti nějaké svoje příklady uplatňování „nároku“ v rámci postavení prvorozeného dítěte?*
- *Má Charlie právo se zlobit, že nezdědil peníze?*

5. 2. Rodinné tajemství

Prostřednictvím hraní – improvizace - zkoumejte, jak byste se cítili, kdybyste zjistili, že máte staršího bratra nebo sestru. Prozkoumejte různé možnosti, jak byste mohli tuto informaci získat. Ve hře se Charlie dozví o svém starším sourozenci, když Raymond pozná buick, který Charlie zdědí po jejich zemřelém otci. Studenti mohou zvolit prostředí a osoby a vytvořit situaci, v níž se o svém sourozenci dozvědí.

5. 3. Cvičení o tom, jak vnímáme a chápeme rysy autismu

Po přečtení statě "Co je autismus?" Na straně 5. bude skupina studentů rozdělena do tří skupin, a každá si zvolí svůj **prostor pro** práci. Jedna skupina zapisuje všechno, co ve zvoleném prostoru vidí, druhá skupina zapíše vše, co slyší a poslední skupina zapisuje všechno, co cítí. Poté si skupiny porovnají a prodiskutují své poznatky. Další náměty na rozhovory - co je všednost, rutina atd.

Prostorový vetřelec - „Prožitková cvičení“ s cílem zkoumat a uvědomit si osobní prostor. Požádáme studenty, aby popsali všechny momenty, kdy byl cestou do školy jejich osobní prostor atakován.

- *v metru / tramvaji byli v blízkosti jiných spolucestujících*

- *kontakt s někým na ulici*

Po ukončení této části mohou studenti diskutovat, jaký měli pocit při takovém zásahu do jejich soukromí či vlastního prostoru.

5. 4. Když jsem se přestal vzteky ovládat, tak jsem

Toto cvičení může začít jako diskusi o tom, co lidé dělají, když jimi cloumá vztek. Například:

- *vzteklý teenager mlátí do zdi a ničí věci kolem sebe*

- *řidič vztekle troubí, opře se o klakson*

- *úředník skřípá zuby*

Diskuze se studenty – jak oni reagují v těchto vypjatých situacích, zažili na sobě záchvat vzteku? Jak se chovali? Jak reagovalo okolí? Jak oni reagují na vzteklé lidi? Jaké jsou nejlepší možnosti vzteklého člověka uklidnit?

5. 5. Jednotvárnosti, rutiny a rituály (vývoj příběhu)

Přemýšlejte o svých vlastních rituálech a zvyklostech, jak snídáte atd. Pak zkoumejte situaci, co nastane, když vás někdo z vašeho rituálu vytrhne a naruší váš prostor. Příklad ze hry - Charlie vstoupí do Raymondova pokoje a začne se dotýkat jeho věcí a listuje jeho knihami.

Příklad ze života - ráno v určitou dobu vstáváte, snídáte a pak jde do koupelny, ale máte hosty, kteří jdou do koupelny před vámi a tím naruší vaše ranní zvyklosti – uvažujte o tom, jaké to bude mít následky. Např. Musíte jít do školy neumytí Jaká bude vaše nálada?

5. 6. Vítězná chvíle prozření!, upomenutí se (citová paměť)

Charlie si najednou uvědomí, že Raymond je onen „Pan Déšť“, jeho imaginární přítel, který ho choval a zpíval mu. Mají studento nějakou píseň nebo skladbu, k níž mají určité citové pouto a připomíná jim něco z jejich minulosti?

Zkuste najít někoho jiného, kde má stejné vzpomínky, nebo ho při jisté muzice napadají stejné vzpomínky. Diskutujte o těchto „vzpomínkových“ spojeních se spolužáky.

5. 7. Hazardní hra, riskantní sázka – diskuze

Po objevení Raymondovy fenomenální paměti ho Charlie vezme do Las Vegas, aby jeho schopností využil v hazardní hře. Raymond nezná cenu peněz a nic mu tento pojem neříká. Je možno prodiskutovat se studenty výhody i velké nebezpečí hazardních her.

Dodatečné cvičení – ať studenti zahrají situaci, kdy někoho přesvědčují k hazardní hře, aby jim pomohl vyhrát tím, že bude společně s nimi smluveně podvádět.

5. 8. Sůl nad zlato

Toto cvičení se zaměřuje na rodinné hodnoty, kdo koho miluje více. Studenti si mohou vytvořit, jakýsi scénář rodinné diskuze, v níž se bude mluvit o tom, kdo koho miluje více a proč (pohádka Sůl nad zlato). Dávejte příklady. Druhá skupina studentů bude tvořit obecenstvo, které bude situaci sledovat a poté ji bude komentovat.

6. SETKÁNÍ S TVŮRCI PŘEDSTAVENÍ

Náměty otázek k diskusi při setkání s tvůrci v Divadle pod Palmovkou.

6. 1. Scénografie (umělecká práce)

Zamyslete se nad scénografickým řešením hry. Co Vám vyhovovalo, co ne? Představovali byste si něco jinak? Jak scénografie přispívá k rozvoji hry, k motivaci postav a jejich jednání? Ruší váš dojem nebo jej naopak doplňuje a umocňuje

- *Zamyslete se nad tím, jak byste navrhli vy sami scénu pro tuto hru – je možné vybrat pouze jednu scénu / situaci a tu probrat. Jaké jsou rekvizity, jaké je jejich používání ve hře, jaké je jejich vztah k ději?*

- *Podívejte se, jak byste se začlenit použití zvuku a hudby. A jaké to bylo v inscenaci, kterou jste viděli?*

6.2. Herecká práce

Jak byly pro vás herecké výkony přesvědčivé?

Co bylo nejobtížnější? Kde jste brali vzory pro své postavy....

- *Další otázky necháváme samozřejmě na samotných divácích. Diskuze je částečně moderovaná, ale předpokládáme otevřenost studentů....*

7. PO NÁVŠTĚVĚ PŘEDSTAVENÍ – NÁMĚTY K PRÁCI SE STUDENTY

Náměty pro interaktivní dílnu jsou řazeny, tak jak se témata objevují ve hře, ale toto pořadí samozřejmě není nutno dodržet. Je na jednotlivých pedagogích, jak a kdy zařadí / či využijí / motivy z představení ve výuce.

7. 1. Svět Charlieho

- *Kancelář*

- *Lži*

- *Vydělávání peněz*

Hra se otevírá ve světě Charlieho. Zkuste si „zahrát“ na Charlieho svět, jehož hlavní motivací je maximalizovat zisk. Studenti mohou představovat osoby na druhé straně telefonní linky, mohou hrát partnery telefonického rozhovoru. Atmosféra kanceláře je bláznivá, vzrušující a hektická.

ÚKOL 1:

Improvizace pro 3 osoby založená na úvodní scéně, která se odehrává v Charlieho kanceláři. Zařízením je stůl a židle na jedné straně místnosti a další židle na opačném konci. Charlie sedí na stole; sekretářka na židli u stolu a klient je na druhé straně kanceláře. Charlie dluží klientovi peníze, klient s ním chce mluvit, ale Charlie se s ním nemíní setkat a své pokyny udílí přes sekretářku.

ÚKOL 2 :

Pro zlepšení a zdůraznění improvizace, rozvíjejte stejnou situaci se dvěma sekretářkami, jako dvě samostatné Charlieho konverzace.

Poznámka: klientovým cílem je zjistit, kde jsou peníze a kdy dostane zapláceno. Cílem sekretářek je poskytnout Charliemu co nejvíce možných informací, bez toho, aby se zjistilo, že Charlie je v místnosti. Charlieho cílem je pozdržet klienta a získat čas.

7. 2. Smrt otce (telefonická zpráva)

Pohled na témata pýcha, závist a zlost - odhalení citového vývoje, kterým prochází Charlie, když obdrží zprávu o otcově smrti.

ÚKOL 1:

Pedagog počítá od 1 až 10, zatímco student improvizuje Charlieho citový proces /vývoj.

1 - Charlie zvedá telefon

2, 3, 4 Charlie dostává oznámení o otcově smrti

5, 6, 7 Pomalá ztráta rovnováhy, naštvaní

8 - zavěsí telefon

9, 10 – Ukázka furianství, chvástání – hra pro ostatní lidi v místnosti.

ÚKOL 2:

Studenti mohou přijít s vlastními příklady různého emocionálního vývoje. Cílem je inspirovat je k vymýšlení dalších možnosti pro fyzickou činnost, která je spojena s emociální změnou. Diskuze v malých skupinkách, jak taková situace probíhá, jak graduje

7. 3. Citové vzpomínky

Charlie si připomíná maminku přes vzpomínku na její vůni. Otázky pro studenty na objekty, které mohou vyvolat takové vzpomínky - fotografie a / nebo další památky atd.

Práce ve skupinách, kdy studenti najdou tyto objekty a pak si je jednotlivé skupiny sdělují, a představují si je, hovoří o nich. Úkol pro studenty - zda mohou jmenovat nějaký předmět, který vyvolává jejich vzpomínky.

7. 4. Závěť/poslední vůle: dárky, které bychom někomu odkázali

Ve hře Charlieho otec odkáže synovi auto, protože to bylo něco, co Charlie v mládí moc chtěl a vzal si ho bez dovolení otce. Byl zatčen poté, co jeho otec ohlásil krádež.

Požádejte studenty, aby přemýšleli o něčem, co již vlastní, a nechte je rozhodnout, komu by to odkázali a proč.

7. 5. Skupinová diskuze

- *Pokud byste dostali 140 000 000 Kč za to, že opustíte rodinu, udělali byste to? Zeptejte se studentů, proč si Charlie nevezl peníze a neodešel?*
- *Kdy jste řekli opravdu celou pravdu? Charlie říká pravdu o požáru, který byl jedním z důvodů, proč přišel o Raymonda. Připouští, že mohl lhát, ale něco uvnitř mu to neumožňuje. To, že řekl pravdu mu však nakonec spíše uškodilo. Podívejte se studenty na tuto situaci a čerpejte argumenty, jak ze hry, tak z jejich vlastního života a zkušenosti.*
- *Kde bude pro Raymonda lepší život, s Charliem nebo ve Walbrook, v nemocničním penzionu? Porovnávejte možnosti, plusy i mínusy života v rodině nebo v instituci? Položte si na otázky, které prostředí je pro Raymonda lepší?*
- *Jaký je význam růžového keře?*

Toto jsou témata diskusní skupiny, kde studenti mohou přemýšlet o tom, proč Charlie má zdědit růžový keř, a jaký to má význam?

B. ODBORNÁ LITERATURA K TÉMATU

Základní přehled literatury k tématu. Více informací je možné najít na <http://www.praha.apla.cz/literatura/index.php>

8. 1. Odborná literatura

Attwood, T. Aspergerův syndrom. Praha: Portál, 2005.

Aspergerův syndrom patří do skupiny poruch autistického spektra. V České republice vychází kniha Tonnyho Attwooda jako první monografie o Aspergerově syndromu.

BEYER, J.; GAMMELTOFT, L. Autismus a hra, Portál, 2006.

Autoři nabízejí popis a vysvětlení od teoretických základů po praktické vzdělávací intervence. Kniha poskytné rodičům i odborníkům návody, jak naplánovat a připravit herní aktivity.

Clercq Hilde de: Mami, je to člověk nebo zvíře? , Portál 2007

Pro rodiče i odborníky je často obtížné porozumět myšlení dětí s autismem. Hilde De Clercq, jejíž syn Thomas má autismus, nabízí velmi autentický a zároveň srozumitelný pohled na dětský autismus.

Čadilová, Žampachová: Strukturované učení, Portál 2009

Kniha shrnuje dosavadní zkušenosti s metodikou strukturovaného učení v Česku.

Dubin, N.: Šikana dětí s poruchami autistického spektra, Praha, Portál 2009

Děti s poruchou autistického spektra mívají potíže s porozuměním; nechápou význam, který se skrývá „za slovem“, nerozumějí slovní hříčkám, téměř vše chápou doslovně. Proto se často stávají obětí nejrůznějších vtipálků a nezřídka i násilníků. Autor vysvětluje, proč se děti s poruchou autistického spektra stávají obětí šikany a nabízí různé strategie, jak jim pomoci čelit násilnému chování. Radí učitelům a vychovatelům, jak tyto lidi co nejvíce podpořit, a zabývá se i osobností útočníka a svědků. Knihu uvítají speciální pedagogové, školní i poradenští psychologové, vychovatelé i učitelé, kteří mají v péči dítě s poruchou autistického spektra, rodiče a zájemci o problematiku. N. Dubin vystudoval speciální pedagogiku, psychologii a komunikaci. Před čtyřmi lety mu byl diagnostikován Aspergerův syndrom. Přednáší a snaží se aktivně pomáhat lidem s touto poruchou.

HOWLIN, P. Autismus u dospívajících a dospělých, Praha: Portál, 2005.

Kniha se zaměřuje na problémy, s nimiž se lidé s autismem potkávají v dospělosti. Týkají se například komunikačních obtíží, rituálů a obsedantního chování, vzdělávání, pracovního uplatnění, sexuálních vztahů a psychiatrických komplikací. V každé kapitole jsou kazuistiky, které ukazují možné těžkosti a způsoby, jak je lze řešit.

HRDLIČKA, M.; KOMÁREK, V. Dětský autismus. Praha: Portál, 2004.

Publikace shrnuje nové zahraniční i domácí poznatky o dětském autismu a spektru příbuzných poruch s důrazem na výzkumné a klinické zkušenosti autorů, kteří se problematikou zabývají.

RICHMAN, S. Výchova dětí s autismem. Praha: Portál, 2006.

Autorka srozumitelně vysvětluje, jak lze metodu aplikované behaviorální analýzy využít ke zlepšení sebeobslužných dovedností dětí s autismem jako je jídlo, hygienické návyky nebo oblékání.

SACKS, O. Antropoložka na Marsu. Praha, Dybbuk, 2008

SCHOPLER, E. Příběhy dětí s autismem. Praha: Portál, 1999,

Thorová, K. Poruchy autistického spektra. Praha, Portál, 2006.

Publikace zkušené psycholožky přináší komplexní pohled na jedno z nejtěžších dětských vývojových onemocnění – poruchy autistického spektra, mezi něž patří především dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom a deziintegrační porucha.

Thorová K., Poruchy autistického spektra - včasná diagnóza brána k účinné pomoci, APLA 2006

Thorová K., Školní pas pro děti s PAS, APLA 2007

Thorová K., Výjimečné děti, APLA 2007

8. 2. Beletrie

WILLIAMS, D. Nikdo nikde, Svoboda, 1995.

Nevšední životopis dívky s autismem.

Ambjørnsen, Ingvar: Elling - Pokrevní bratři /Brødre i blodet/, Doplněk, 2007

Nadprůměrně inteligentní, sečtělý, literárně nadaný Elling a mentálně jednodušší, nemluvný a přímočarý Kjell Bjarne, dva téměř čtyřicetiletí přátelé, z nichž jeden má autismus a druhý sociální fobii, se znají z psychiatrické kliniky. Po propuštění dostávají od magistrátu města Oslo byt a s ním šanci opustit vlastní uzavřený svět a začlenit se do „normálního“ života. K věcem kolem sebe mají specifický vztah, a tak i přes pomoc sociálního pracovníka je jejich střetávání s každodenní realitou komplikované; běžné záležitosti jako zvednout telefon, vyjít na ulici, nakoupit, sednout si do restaurace či oslovit neznámou ženu jim činí značné potíže - že dochází k řadě komických situací je nasnadě. Na účet hrdinů se však nesmějeme, naopak velmi dobře rozumíme jejich strachu z lidí, osamocení i touze po lásce a přátelství. Všudypřítomný jemný humor a lidskost jsou největšími devizami příběhu.

Gottlieb, Daniel: Dopisy Samovi, nakl. Pavel Dobrovský - BETA, 2008

„Milý Same, můj život se změnil v okamžiku, kdy ses narodil.“ Takto začíná pozoruhodná kolekce čtyřiceti důvěrných a citem nabitých dopisů, které Dan Gottlieb napsal svému vnukovi Samovi. Upřímně a otevřeně probírají stejné problémy, jimž – každý svým způsobem – čelíme všichni. Jejich čtení inspiruje a dojíká zároveň. Ačkoliv jsou témata dopisů univerzální, dopisy čerpají z velice osobního zdroje zkušeností. Dan Gottlieb je od autonehody, která ho před pětadvaceti lety málem stála život, ochrnutý od krku dolů. Jeho vnukovi Samovi byla ve věku čtrnácti měsíců diagnostikována pervazivní vývojová porucha, tj. závažná forma autismu. Dan tyto dopisy psal v naději, že si je Sam jednoho dne dokáže přečíst a jejich prostřednictvím tak svého dědečka pozná. Přesto však v dopisech nenajdete

stopu po sebelítosti nebo bolestíinství. Tryská z nich čistá prarodičovská láska, pochopení, zájem a moudrost. Jsou lekce pro život. Pojednávají o vycházení s rodiči, o škole, o zamilovanosti, o zklamání, radosti i dosažení osobního úspěchu. Dopisy prozrazují pronikavou inteligenci a tvrdě zaslouženou schopnost vcítit se. Osvětlují okamžiky, jež jsou společným bohatstvím muže a chlapce. Danův konejšivý hlas tolerance, naděje a zkušeností inspiruje a obdivuhodně připomíná, že bez ohledu na své schopnosti i svá omezení se na vytváření našeho lidského světa spolupodílíme všichni.

Haddon, M.: Podivný případ se psem (The Curious Incident of the Dog in the Night-time), Argo, 2004.

Román Podivný případ se psem z roku 2003, který byl zvolen knihou roku v rámci prestižní Whitbreadovy ceny, přinesl svému autorovi Marku Haddonovi největší kritický i čtenářský úspěch. Hlavním hrdinou je chapec Christopher, který má Aspergerův syndrom. Po vzoru Sherlocka Holmese se rozhodne vypátrat vraha sousedčina pudla. Pátrání, které Christophera přinutí opustit známý svět a zavede ho až do Londýna, nabízí čtenáři fascinující, zábavný i dojemný náhled do světa lidí s poruchou autistického spektra.

Lawson, Wendy: Život za sklem, Portál 2009

Osobní výpověď ženy a Aspergerovým syndromem. Svět člověka s poruchou autistického spektra je plný zmatku a nepochopení toho, co se kolem něj děje. Wendy Lawson nabízí pohled na život s Aspergerovým syndromem. Představuje běžné životní situace a vysvětluje, jak je vnímá a jak na ně reaguje. Kniha ukazuje, jak se dá předejít problémovým situacím v soužití s člověkem, který má Aspergerův syndrom. Kniha je určena speciálním pedagogům, psychologům, rodičům a přátelům lidí s Aspergerovým syndromem i s dalšími poruchami autistického spektra.

8. 3. Filmy

Sněhový dort (Snow Cake), Velká Británie / Kanada, 2006, 112 min

Zamilovaní blázní (Mozart and the Whale), USA, 2005, 90 min

Rain Man (Rain Man), USA, 1988, 133 min

Adam (Adam), USA, 2009, 99 min

Malaton (Marathon), Jižní Korea, 2005, 117 min

Bílá vrána (Black Baloon), Austrálie / Velká Británie, 2008, 97 min

©Divadlo pod Palmovkou
2011